

Asia: VN/18780/2023

Lausuntopyyntö valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman arviointiohjelmasta. (SOVA-lain mukainen ympäristöarviointi).

Lausunnonantajan lausunto

Onko valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman valmisteluun ja vuorovaikutuksen järjestämiseen näkemyksiä?

Valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman valmistelu on järjestetty hyvin. Vuorovaikutus sidosryhmien kanssa on tärkeää ja esitetty tapa järjestää vuorovaikutus suuralueittain on toimiva.

Kohdistuuko voimassa olevan valtakunnalliseen liikennejärjestelmäsuunnitelman visioon tai tavoitteisiin muutostarpeita? Mikäli kyllä, millaisia muutostarpeita ja miksi? (Valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman arviointiohjelman sivut 10-11).

Valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman laadinta on pitkäjänteistä suunnittelua. Suunnitelman 12 vuoden aikajänteelle osuu useita eduskunta- ja hallituskausia ja toimintaympäristössä ehtii tapahtua merkittäviä muutoksia. Visio ja tavoitteet on pyritty tekemään sellaisiksi, että ne kestäisivät toimintaympäristössä tapahtuvia muutoksia. Toimintaympäristön muutosten takia tavoitteita on syytä priorisoida ja osin myös tarkentaa. Käytettävissä olevat resurssit liikennejärjestelmään ovat mitä ilmeisemmin tulevana vuosina niukat. Tärkeää olisi, että valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman toteuttamiseen esitetyt resurssit mahdollistaisivat suunnitelman vision ja tavoitteiden toteuttamisen. Harkittaessa muutoksia visioon ja tavoitteisiin, on hyvä kuitenkin varmistaa liikennejärjestelmän kehittämisen jatkuvuus ja pitkäjänteisyys.

Onko suunnitelman vaikutusarviointiin ja SOVA-lain (8.4.2005/200 Laki viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista) mukaisen ympäristöarvioinnin valmisteluun näkemyksiä?

Arviointiohjelma on laadittu huolellisesti. Vaikutusarviointi tuottaa tietoa suunnitelman todennäköisistä vaikutuksista lyhyellä ja pitkällä aikavälillä. Vaikutusarviointi tuo esiin suunnitelman välittömiä ja välillisiä vaikutuksia. Vaikutuksia arvioidaan suhteessa suunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Huomiota kiinnitetään tavoitteiden saavuttamisen kannalta merkittäviin taloudellisiin, sosiaalisiin ja ympäristövaikutuksiin.

Väylävirasto kiinnittää huomiota vaikutusten arvioinnin vertailuasetelmaan. Vaikutusten arvioinnissa vertaillaan suunnitelman toimenpiteiden vaikutuksia tilanteeseen, jossa uusia toimenpiteitä ei toteuteta. Tämä on tärkeä mutta ei riittävä näkökulma vaikutusten arviointiin. Esimerkiksi nykytilaan vertaamalla voidaan havainnollistaa, ovatko suunnitelman toimenpiteet riittäviä ratkaisemaan jonkun liikennejärjestelmässä olevan ongelman vai ei. Kun tarkastellaan vaikkapa vaikutuksia väylien korjausvelkaan, esitetyn vertailuasetelman lisäksi kiinnostavaa on mihin suuntaan korjausvelka kehittyy nykytasoon verrattuna. Monipuolinen vertailuasetelma on kuitenkin tulosten esittämisen kannalta haastava, joten esitystapa kannattaa valmistella huolella.

Suunnitelman laatimisen yhteydessä on hyvä sisällyttää vaikutusten arviointi kiinteäksi osaksi suunnitelman laatimista. Vaikutusten arviointi toimii hyvin erilaisten rahoitusskenaarioiden tarkastelussa, esim. tarkasteltaessa investointien, ylläpidon ja palvelujen eri rahoitusosuuksia. Väyläviraston kannalta on erityisen kiinnostavaa esim. kehittämisen ja perusväyläpidon rahoituksen jakautuminen, rahoituksen jakautuminen eri väylämuodoittain tai eri tavoitealueiden, esim. liikenneturvallisuustavoitteen, erilaiset painotusvaihtoehdot.

Väylävirasto on kehittänyt viime aikoina laajasti tehtäviensä vaikutusten arviointia. Esim. syys-kuussa 2023 valmistui julkaisu Väyläpidon ohjelmien ympäristövaikutukset – Keskeisten vaikutusten tunnistaminen ja arviointi, <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-405-100-2>. Työn tuloksia on mahdollista hyödyntää myös valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman arvioinnissa

Huhdanmäki Aimo
Väylävirasto, Liikenneverkot ja palvelutaso